

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4. Vtrum sit panis azimus, vel fermentatus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

¶ Super Quæstione
74. Articuli quæ-
stionis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum hoc sacramentum de-
beat confici ex pane
azymo.

In articulo quar-
to circa illud, qd
de presbytero græ-
co dicitur, sci licet
quod debet serua-
re ritum græcum
in ecclesia græca,
dubium occurrit
ex Petro de Palude
¶ quarto, distinc-
tione undecima, oppo-
situm concluden-
te, ex hoc quod
græci sunt schisma-
tici, nullusque e-
tiam ipforum debet
eis adherere: ac per
hoc potest sicut in
roto, sic & in parte
ab eis discordare.
non ergo peccaret
non seruans
ritum eorum.

¶ dist. 11. q.
2. art. 2. q. 3.
& 4. c. ca.
In opus. 1.
q. 61. & 102.
23.

¶ Ad hoc dicitur,
quod Auctor lo-
quitur de græcis
ecclesijs & presby-
teris absolute, &
non de iisdem schis-
maticis & propterea
optime dicit
quod peccaret,
peruertens eccle-
siam suam ritum. Et
hinc sequitur, quod
etiam tempore schis-
matis peccaret quia
schisma non soluit
ritus rectos eccle-
siarum, qualis est
iste, qui non ex
schismate, sed ex
ratione ecclesiasti-
ca in eis est, vt
Gregor. in litera
allatus restatur.
¶ Quo circa, si pres-
byter græcus & in
græca ecclesia ce-
lebrat, peccaret
non seruando ri-
tum græcæ eccle-
siae, non à schis-
maticis preceptum,
sed velut ab eccle-
sia statutum, quod
ibi seruetur. Vnde
in Concilio Flo-
rent. sub Eugenio
1111. legimus sic.
Item in azymo si-
ue fermentato pane
triticeo corpus
Christi veraciter
confici, sacerdo-
tesque in altero ip-
sum Domini cor-
pus conficere debe-
re, vnumquem-
que scilicet, iuxta
sua ecclesie siue oc-
cidentalis, siue orien-
talis consuetudi-
nem.

¶ 3. art. 3.
23.

¶ Gl. interli-
nearis ibid.

In decret.
lib. 3. tit. 44.
c. licet, &
c. ultimum
illius tituli.

¶ Et cum obijci-
tur, quod nemo

AD QVARTVM sic procé-
ditur. Videtur qd hoc sa-
cramentum non debeat confi-
ci ex pane azymo. Debemus
enim hoc sacramentum imitari
institutionem Christi: sed
Christus videtur hoc sacramen-
tum instituisse in pane fermentato,
quia sicut legitur Exod. 12.
Iudæi secundum legem incipie-
bant uti azymis in die Pasche
(quod celebratur quattodecimi-
ma luna) Christus autem insti-
tuit hoc sacramentum in cena,
quam celebravit ante diem fe-
stû Pasche, ut habetur Ioan. 13.
ergo & nos debemus hoc sa-
cramentum celebrare in pane
fermentato.

¶ 2. Præ. Legalia non sunt ob-
seruanda tempore gratiæ: sed
uti azymis, fuit quædam lega-
lis ceremonia, vt patet Exod.
12. ergo in hoc sacramento
gratiæ non debemus azymis
uti.

¶ 3. Præ. Sicut supra dictum *
est, eucharistia est sacramentum
charitatis, sicut baptismus fidei,
ut supra dictum est: sed seruor
charitatis significatur per fer-
mentum, ut patet in gl. * super
illud Matth. 13. Simile est regnum
celorum fermento, &c. ergo hoc
sacramentum debet confici de pane fermentato.

¶ 4. Præ. Azymum & fermentatum
sunt accidentia panis, non
uariantia eius speciem: sed in
materia baptismi nulla discre-
tio adhibetur circa differentiã
accidentium aquæ, puta si sit
falsa uel dulcis, calida uel frigi-
da. ergo in hoc sacramento ali-
qua discretio adhiberi non de-
bet, utrum panis sit azymus
uel fermentatus.

SED CONTRA est, quod extra
de celebratione * missarum
cap. Literas, punitur sacerdos,
qui in pane fermentato, &
scytholigneo missarum so-
lemniam celebrare præsum-
psit.

RESPON. Dicendum, quod
circa materiam huius sacramen-
ti, duo possunt considerari, sci-
licet quid sit necessarium, &
quid conueniens: necessarium

F quidem est, ut sit panis triti-
ceus (sicut dictum est) * sine
quo non perficitur sacramen-
tum: non est autem de neces-
sitate sacramenti, quod sit azy-
mus uel fermentatus, quia in
unoquoque confici potest.

Conueniens autem est, vt unuf-
quisque seruet ritum suæ eccle-
siae in sacramenti celebratione.
Super hoc autem, sunt diuersæ
ecclesiarum consuetudines: di-
cit enim beatus Gregor. in re-
gistro, Romana Ecclesia offert
azymos panes, propterea quod
dominus sine ulla commistione
suscepit carnem: sed certæ
ecclesiæ offerunt fermentatum,
pro eo quod, verbum Patris in-
dutum est carne, sicut fermentum
miscetur farinæ. unde si-
cut peccat presbyter in ecclesia
latinorum, celebrans de pane
fermentato, ita peccaret presby-
ter græcus in ecclesia græcorum,
de pane azymo, quasi peruer-
tens ecclesie sue ritum.

H tamen consuetudo de pane azymo ce-
lebrandi, rationabilior est. Pri-
mo quidem, propter institutio-
nem Christi, qui hoc sacra-
mentum instituit prima die azy-
morum (ut habetur Marth. 26.
& Mar. 14. & Luc. 22.) qua die
nihil fermentatum in domibus
iudæorum esse debebat, ut ha-
betur Exod. 12. Secundò, quia
panis est proprie sacramentum
corporis Christi (quod sine corruptio-
ne conceptum est) magis quam diuinitatis
ipsum, ut infra patet. * Tertio, quia hoc magis
competit sinceritati fidelium, quæ
requiritur ad usum huius
sacramenti, secundum illud 1. Cor. 5.
Pascha nostrum immolatum est Christus,
itaque epulemur in azymis
sinceritatis & ueritatis. habet
tamen hæc consuetudo Græcorum
aliquam rationem, & propter
significationem quam tangit Greg.
& in detestationem heresis Nazæ-
eorum, qui legalia euangelio
miscabant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod
sicut legitur Exod. 12. solennitas
paschalis incipiebat in * ve-
spere quattodecimæ lune, & tunc
Christus post immolationem agni
paschalis hoc sacramentum
instituit. unde hæc dies à Ioan.
dicitur præcedere sequentem
diem pasche, & à tribus alijs
euangelistis dicitur prima dies
azymorum, quando fermentatum
in domibus iudæorum non
inueniebatur, ut dictum est. * &
de hoc supra notatum est
plenius in tractatu dominicæ
passionis. †

AD SECVNDVM dicendum, quod
conficientes ex azymo non
intendunt ceremonias legis
seruare: sed conformare se
institutioni Christi: & ideo non
iudaizant: alioquin & celebrantes
in pane fermentato, iudaizarent:
quia iudæi panes primitiarum,
fermentatos offerebant.

AD TERTIVM dicendum, quod
fermentum significat charitatem
propter aliquem effectum, quia, si
panem facit sapiorem & maiorem:
sed corruptionem significat ex ipsa
ratione sue speciei.

Ad

debet eis adhere-
re, verum est quan-
tum ad ea, quæ
sunt schismaticis:
& similiter potest
discordare ab eis in
roto & in parte, in
his que sunt
schisma-
tis.

Ar. præ-
sentat

In
ca. 20.
c. 10.

In
ca. 20.
c. 10.
c. 10.

Loco citato
in illu-
str.

Alias an-
d.

In corp. 20.
q. 2. art. 1.
ad 1. 4. 10.

AD QVARTVM dicendum, q̄ quia fermentum habet aliquid corruptionis, & ex pane corrupto non potest confici hoc sacramentum (ut dictum est) * ideo magis attenditur circa panem differentia azy mi & fermentati, quam circa aquam baptismi, d̄fra calidi & frigidi: possit enim tanta esse corruptio fermenti, quod ex eo non possit confici sacramentum.

ARTICVLVS V.

Verum vinum vitis sit propria materia huius sacramenti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̄ non sit propria materia huius sacramenti vinum vitis: sicut enim aqua est materia baptismi, ita uinum est materia huius sacramenti: sed

totaliter corrupto non potest confici hoc sacram, ita nec de aceto. Potest tamen confici de uino accescenti, sicut & de pane, qui est in uia ad corruptionem: licet peccet conficiens, ut prius dictum est. * AD TERTIVM dicendum, q̄ agresta est in uia generationis: & ideo nondum habet speciem uini, & propter hoc de ea non potest confici hoc sacram. mustum autem iam habet speciem uini: nam eius dulcedo attestatur digestionem, quae est completio à naturali calore, ut d̄fr in 4. Meteo. * & ideo de musto potest confici hoc sacram: non tñ debent uia integræ huius sacro misceri: quia iam esset ibi aliquid præter uinum. Prohibetur etiam ne mustum statim expressum de uua, in calice offeratur: quia hoc est indecens propter impuritatem musti. Potest tamē in necessitate fieri: dicitur * enim ab eodem Iulio Papa, si necesse fuerit, botrus in calicem prematur.

ARTICVLVS VI.

Verum aqua sit uino permiscenda.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̄ aqua non sit uino permiscenda. Sacrificium n. Christi figuratum fuit per oblationem Melchisedech, qui Genes. 4. non legitur obtulisse, nisi panem & uinum, ergo uidetur quod in hoc sacramento non debeat adiungi aqua.

¶ 2 Præter. Diuersorum sacramentorum diuersæ sunt materiæ: sed aqua est materia baptismi, ergo non debet assumi ad materiam huius sacramenti.

¶ 3 Præter. Panis & uinum sunt materia huius sacramenti: sed panis nihil adiungitur, ergo nec uino debet aliquid adiungi.

SED CONTRA est, quod Alexand. * papa scribit: In sacramentorum oblationibus, quæ inter missarum solennia Domino offeruntur, panis tantum & uinum aqua permiscum, in sacrificium offerantur.

RESPON. Dicendum, quod uino, quod offertur in hoc sacramento, debet aqua misceri. Primo quidem, propter institutionem: probabiliter enim creditur, quod Dominus hoc sacramentum instituerit in uino aqua permiscum, secundum morem illius terræ. unde & Proverb. 9. dicitur, Bibite uinum, quod miscui uobis. Secundo, quia hoc conuenit representationi dominicæ passionis. unde dicitur Alex. Papa. Non debet in calice Domini aut uinum solum, aut aqua sola offerri: sed utrunque permiscum: quia utrunque ex latere eius in passione sua profusus legitur. Tertio, quia hoc conuenit ad significandum effectum huius sacramenti, qui est unio populi Christiani ad Christum: quia ut Iulius Papa dicit, uidemus in aqua populum intelligi, in uino uero ostendi sanguinem Christi. ergo cum in calice uino aqua miscetur, Christo populus adunatur. Quarto, quia hoc competit ad ultimum effectum huius sacramenti, qui est introitus ad uitam æternam. unde Amb. * dicit in lib. de sacramentis, redundat aqua in calicem, & salit in uitam æternam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Amb. * dicit ibidem, sicut sacrificium Christi significatum est per oblationem Melchisedech, ita etiam significatum est per aquam, quæ in crebro fluxit de petra, secundum Tertiam Thomæ. GG 3 illud

Art. 3. huius q. ad 4. arg.

Art. 3. huius q. ad 4. arg.

Lib. 4. c. 2. parum a primo

Eod. loco in arg. citato. & h̄ de consec. dist. 2. c. cū omne crimē, in med.

4. diff. 11. q. 2. r. 4. q. 1. c. 1. Corin. 11. lect. 6.

Alex. 1. 1. epi. ad omnes si deles a medio illius, to. 4. Cōcil.

Alex. 1. 1. epi. ad oēs orth. a medio illius tom. 1. Concil.

H̄ de esse. dist. 2. c. cū omne crimē, circa med.

* Lib. 5. de sacram. cap. 1. a medio. Eod. lib. 5. c. 1. to. 4.

Super Questionis septimæ s̄ma quartæ articuli quintum.

Nat. 1. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & uide uinum non esse consecrabilem: quia non conuenit uinum sub forma portabili: sed manducabili.

In quolibet aqua potest fieri baptismus: ergo in quolibet uino (puta malorum granatorum, uel mororum, aut huiusmodi) potest confici hoc sacram; præsertim cum in quibusdam terris, uites non crescant.

¶ 1 Præter. Acetum est quædam species uini, quod de uite sumitur: ut l̄sido. * dicit: sed de aceto non potest confici hoc sacramentum. ergo uidetur quod uinum uitis non sit propria materia huius sacramenti.

¶ 2 Præter. Sicut de uite sumitur uinum depuratum, ita etiam agresta & mustum: sed de his non uidetur posse confici hoc sacramentum, secundum illud * quod in sexta synodo legitur, Didicimus, q̄ in quibusdam ecclesijs sacerdotes sacrificio oblationis coniungunt uuas, & sic simul utrumque populo dispensant: præcipimus igitur, ut nullus sacerdos hoc ulterius faciat. & Iulius Papa * reprehendit quosdam, qui expressum uinum in sacramento dominici calicis, offerunt. ergo uidetur quod uinum uitis non sit propria materia huius sacramenti.

SED CONTRA est, quod sicut Dominus se comparauit grano frumenti, ita etiam se comparauit uiti, dicens Ioan. 15. ego sum uitis uera: sed solus panis de frumento, est materia huius sacramenti, ut dictum est. * ergo solum uinum de uite, est propria materia huius sacramenti.

RESPON. Dicendum, quod de solo uino uitis potest confici hoc sacramentum. Primo quidem, propter institutionem Christi, qui in uino uitis hoc sacramentum instituit, ut patet ex eo qd̄ ipse dicit Matth. 26. circa institutionem huius sacramenti, nō bibam amodo de hoc genimine uitis. Secundo, quia sicut dictum est, * ad materiam sacramentorum assumitur id, quod proprie & communiter habet talem speciem. Proprie autem uinum dicitur, quod de uite sumitur: alij uero liquores, uinū dicuntur, secundum quandam similitudinem ad uinum uitis. Tertio, quia uinum uitis magis competit ad effectum huius sacramenti, qui est spiritualis lætitia: quia scriptum est, quod uinum lætificat cor hominis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illi liquores non dicuntur proprie uinum, sed secundum similitudinem. Potest autem uerum uinum ad terras illas deferri, in quibus uites non cresunt, quantum sufficit ad hoc sacramentum.

AD SECVNDVM dicendum, quod uinum fit acetum per corruptionem: unde non fit reuertus de aceto in uinum, ut d̄fr 8. Meta. * & ideo sicut de pane